

СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Активізація процесів розвитку постіндустріального типу економічної діяльності визначає сьогодні напрями формування та оновлення промислового комплексу України, стан якого і роль у забезпеченні основ високотехнологічного зростання економіки залишається визначальною. Аналіз результатів діяльності українських промислових підприємств підтверджує вагомое значення промислового сектору у створенні доданої вартості і наповненні дохідної частини бюджету, при цьому досягнення економічного зростання промисловості України обмежується дією багатьох макроекономічних чинників та інституційних обмежень, таких як занадто вузький фіскальний простір, відсутність достатнього обсягу ресурсів у фінансовому та банківському секторах, наявність значного державного боргу, екологічний тиск, регіональні диспропорції розвитку тощо.

З іншого боку, економіка постіндустріального типу вимагає від промисловості поступового переходу до створення виробничих підприємств нової формації, які діятимуть як суспільно значимі підприємства на основі застосування передових технологій та інновацій, всебічного використання людського потенціалу. Найактуальнішими проблемами забезпечення стійкого розвитку промисловості в цьому контексті є низький рівень співпраці інноваційно активних промислових підприємств з сектором науки, суттєвий дефіцит високопрофесійної зайнятості, недостатній рівень інтеграції підприємств малого та середнього підприємництва у ланцюзі доданої вартості, недостатнє використання промисловими підприємствами цифрових технологій, посилення конкуренції між регіонами за ресурси та ринки збуту, зростання концентрації регіональних виробників на власних інтересах тощо. В таких умовах визначення можливостей використання потужного потенціалу соціальних джерел розвитку промисловості, що можуть розглядатись як факторні чинники досягнення стійкого розвитку промисловості на довготривалу перспективу, набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням пошуку джерел стійкого розвитку промисловості в контексті подолання довготривалих кризових явищ та необхідності технологічного оновлення і модифікації виробництва приділяється значна увага в роботах таких українських та закордонних дослідників, як В.П. Антонюк [1], В.Ф. Васильєва [2], В.М. Геєць [3], Ю.В. Кіндзерський, А.М. Колот, Е.М. Лібанова [4], О.С. Мартинюк [5], О.Ф. Новікова, О.В. Пирог [6], Л.В. Шаульська [7], М. Колінз [8], Р. Хант [9], Р. Фатхутдінов, Й. Шумпетер та багато інших. Слід відзна-

чити, з одного боку, глибокий та ґрунтовний аналіз впливу соціально-економічних чинників, що містяться у роботах зазначених науковців, наявність розробленого науково-методичного інструментарію його оцінки, а з іншого боку, недостатню кількість уваги до пошуку можливостей нарощення та використання соціальних джерел та потенційних можливостей розвитку промисловості, зокрема активізації і зміцнення соціальної взаємодії та довіри, зростання якості соціального потенціалу підприємств, розвитку людського капіталу, партнерських відносин, зниження гендерного тиску та нерівності на регіональному рівні.

Метою статті є аналіз соціальних чинників стійкого розвитку промисловості регіону та визначення напрямів їх подальшої активізації та використання в контексті динамічних змін та викликів економіки постіндустріального характеру.

Виклад основного матеріалу. Можливості соціальних ресурсів промисловості недооцінені з огляду на постійну увагу до нарощення темпів економічного зростання. Звичайно ж, процеси стійкого розвитку вимагають структурної перебудови промислової сфери (переорієнтація матеріальних, фінансових та трудових ресурсів на користь ресурсо- та енергоефективних технологій, наукомістких галузей), зменшення частки сировинних галузей та підвищення рівня використання вторинної сировини та відновлювальних ресурсів, збільшення капіталовкладень у створення еко-ефективних технологій [1; 2; 6; 8]. З іншого боку, соціальний вимір стійкого розвитку потребує забезпечення дотримання прав людини, гідної праці, різноманіття та рівності винагород, балансу режиму праці і відпочинку, безпеки та залучення робочої сили у процеси суспільного життя, активізації зусиль на сприянні всебічному розвитку і підтримки інтелектуальної складової людського потенціалу [7, с. 42].

Стійкий розвиток промисловості регіону вимагає досягнення зростання ефективності з урахуванням соціальних обмежень і можливостей технологічного удосконалення, максимізації розуміння трьох стовпів стійкості (економічного, соціального та екологічного) і відповідної трансформації бачення та загальних цілей розвитку існуючих та майбутніх підприємств. Узагальнюючи теоретичні уявлення про наявні соціальні джерела стійкого розвитку промисловості, відзначимо, що вони можуть бути визначені як агреговані можливості людського і соціального потенціалу, що реалізуються на індивідуальному, груповому, кластерному та суспільно-значущому рівні [10].

У структурі валової доданої вартості України за уточненими даними 2018 року промисловість виступає

основним джерелом її створення (рис. 1) разом із сферою торгівлі (15,6%) та сільського господарства (11,9%).

Загалом промисловість нараховує близько 71 тис. підприємств різних форм власності, з них 63,3 тис. підприємств переробної промисловості, забезпечує

2,1 млн осіб робочими місцями, а також сприяє посиленню зайнятості у суміжних сферах, передусім це транспорт і торгівля. На сьогодні одне робоче місце в переробній промисловості України веде до створення до 2 робочих місць в інших секторах [12].

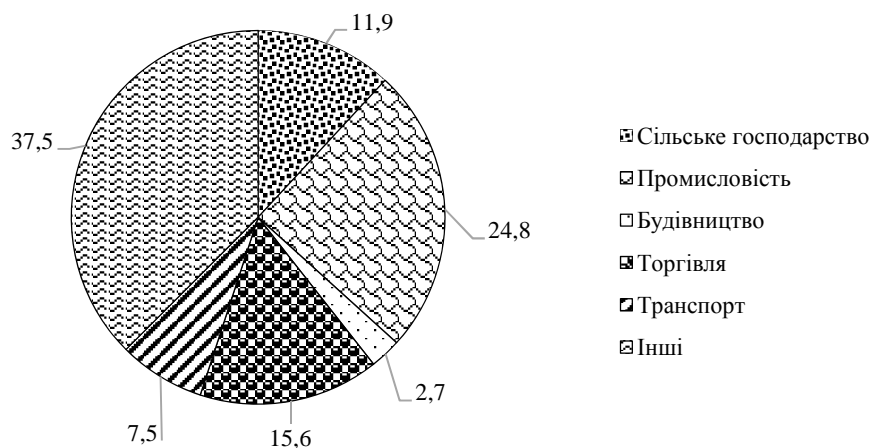

Рис. 1. Структура ВВП України за видами діяльності у 2018 році

Складено автором на основі джерела [11].

У той же час, основним джерелом формування доданої вартості в промисловості України виступають низькотехнологічні галузі (добувна промисловість, хімічна, харчова та гірничо-металургійний комплекс), а от машинобудування за внеском до економіки відстає від більшості країн-лідерів промислового виробництва, наближаючись за показниками до рівня невеликих європейських країн. Частка технологічних та високотехнологічних галузей у переробній промисловості України за оцінками Світового економічного форуму станом на 2018 рік складає 30,4%, для порівняння у Німеччині – 61,4%, Франції – 49,4, США – 47,4, Польщі – 35,4% [13]. Водночас населення України характеризується високим рівнем оволодіння цифровими навичками, що впливає на зростання рівня експорту інтелектуального продукту та обсяг використання ІКТ в процесі виробництва [14].

Розглядаючи загальний рівень готовності промисловості до викликів майбутнього, слід відзначити її положення у секторі архетипу «Зародження» із загальним рейтингом 5,4 з 10 можливих. Серед ключових драйверів нарощення продуктивності найвищу оцінку отримав показник розвитку людського капіталу – 5,8 (34 місце у загальному світовому рейтингу), що досягається завдяки високим оцінкам якості університетів (6,0), якості викладання природничо-наукових дисциплін (4,8), наявності вчених та інженерів (4,7) та розвитку роботи з цифровими навичками у населення (4,7). Найгіршу оцінку отримала здатність залучати та утримувати таланти (2,4) та здійснювати підвищення кваліфікації на робочих місцях (4,0). Поточне положення кадрового забезпечення промисловості також оцінюється як доволі високе – близько 12,6% населення зайнято у цьому секторі, зі значним рівнем працевлаштування жінок (41%) та наукомісткої зайнятості (37,6%) [13].

Розглядаючи динаміку розвитку промисловості в регіональному розрізі, відзначимо збереження різно-

спрямованих тенденцій, поступове й нерівномірне відновлення своїх докризових позицій. Так, у 2018 році у 15 регіонах зафіксовано приріст виробництва промисловості, водночас у 9 регіонах обсяги промислової продукції продовжували зменшуватися [15; 16].

Загалом, регіони промислового спрямування продовжують зберігати лідерство у створенні валового регіонального продукту та характеризуються найбільшим рівнем зайнятості населення, разом із Київською, Полтавською, Одеською, Львівською, Запорізькою та Вінницькою областями. В той же час лише на 5 регіонів (Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Запорізька області, м. Київ) припадає понад 50% валової доданої вартості переробної промисловості, а сукупна валова додана вартість переробної промисловості таких регіонів, як Закарпатська, Тернопільська, Луганська, Херсонська та Чернівецька області, не перевищує 5,5% [16].

Рівень економічної активності також є вищим для регіонів промислового спрямування, що проявляється у посиленні руху робочої сили одночасно із наявністю стагнації ринку праці та підвищенням рівня зареєстрованого безробіття, викликаних поступовим зменшенням ролі індустріально-аграрних регіонів на користь переважно аграрних та переважно індустріальних, виділенням більш спеціалізованих регіонів за темпами та за якістю розвитку [5].

Методом графічної кластеризації регіони України можна умовно поділити на три кластери за ознакою концентрації активних підприємств та зайнятого населення в сфері промисловості: перший кластер – об'єднання Вінницької, Волинської, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Миколаївської, Луганської, Кіровоградської, Рівненської, Тернопільської, Полтавської, Хмельницької, Херсонської, Чернівецької, Черкаської, Чернігівської та Сумської областей; другий кластер – об'єднання Київської, Одеської, Львівської, Запорізької, Донецької областей, третій

кластер – об'єднання Дніпропетровської та Харківської областей (рис. 2).

Як бачимо, регіони з розвиненим промисловим комплексом характеризуються високим рівнем концентрації активних підприємств та рівнем зайнятості населення, з іншого боку, другий кластер областей не має територіальної близькості, зменшуючи можливості крос-секторального та міжрегіонального співробітництва.

Порівнюючи між собою показники економічного добробуту населення регіонів індустріального та неіндустріального спрямування відзначимо, що незважаючи на кризу, викликану подіями 2014-2015 років,

промислові регіони виявляють більш міцні резерви економічної стійкості та спроможність при правильному регулюванні забезпечувати високий рівень якості суспільного та трудового життя.

Це обумовлено дією багатьох факторів (наявність та доступність ресурсів і сировини, розвиток соціальної інфраструктури, сфери послуг, високий рівень урбанізації, низька міграційна активність), ефектом «територіальної централізації виробництва» (концентрації економічної активності та економічної діяльності), а також накопиченим внаслідок цього міцним соціально-економічним потенціалом [4, с. 141-146].

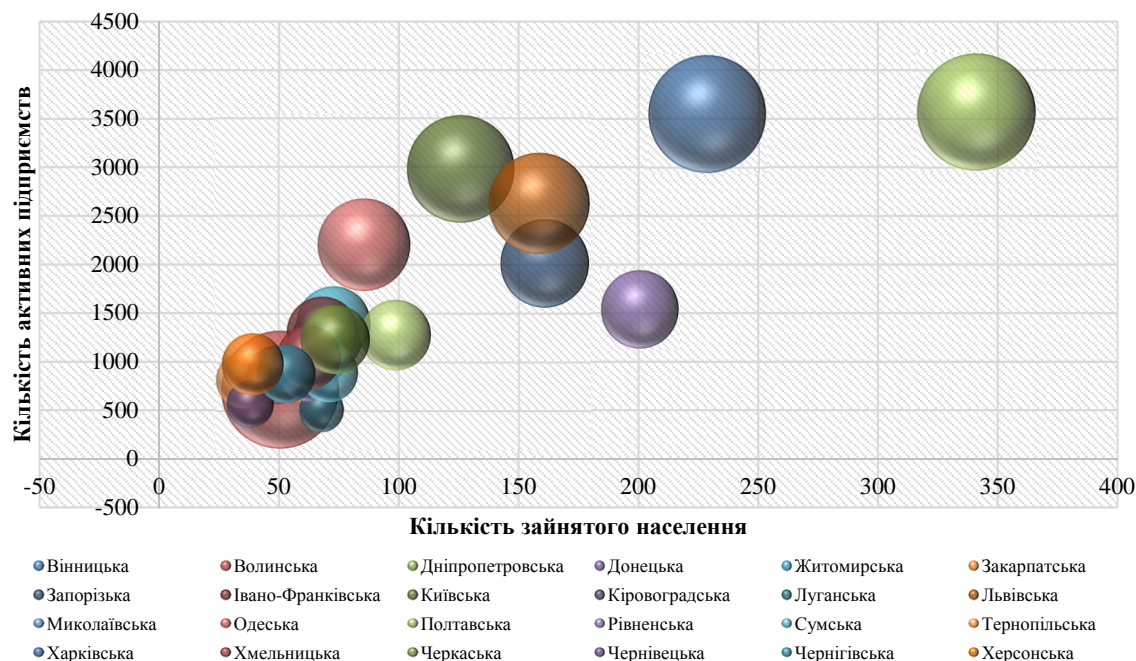

Рис. 2. Кластеризація областей в межах промисловості

Складено автором на основі статистичних даних.

Таке положення дозволяє регіонам промислового спрямування тривалий час утримувати високі показники регіонального розвитку та швидше відновлюватись після тривалих криз, несприятливих умов розвитку, дії інших негативних чинників.

За результатами моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів, Харківська та Дніпропетровська області увійшли у Топ-5 завдяки показникам доступності та якості сфери освіти, економічної ефективності та фінансової самодостатності, ефективності ринку праці, відновлюваної енергетики та енерго-ефективності, соціального захисту та безпеки. Щодо рівня економічної і соціальної згуртованості у 2018 році лідерами є Дніпропетровська (3 місце в рейтингу), Запорізька (4 місце) області поряд із Закарпатською (2 місце), Одеською (5 місце) областями та містом Київ (1 місце) [15].

Регіони промислового спрямування входять у п'ятірку регіонів за рівнем освіти населення (Харківська – 0,8704, Дніпропетровська – 0,8629, Запорізька – 0,8438), також доволі високими є показники добробуту населення (Запорізька – 0,7989, Дніпропетровська – 0,7267, Харківська – 0,6501) і гідної праці. В той же час, індекс відтворення населення, со-

ціального середовища і комфорту життя ледве досягають середнього показника у рейтингу регіонального розвитку. Одночасно з тим інтегральний показник навколишнього природного середовища є для цих регіонів найнижчим (Донецька – 0,077, Запорізька – 0,154, Дніпропетровська – 0,189, Харківська – 0,389) [4, с. 17; 17].

Рівень розвитку регіонального людського потенціалу визначає якість соціального потенціалу підприємств промисловості та її забезпеченість людськими ресурсами. Аналіз розподілу професійних груп, зайнятих за видами промислової діяльності демонструє високий рівень концентрації висококваліфікованих працівників (керівників, професіоналів, фахівців) на підприємствах великих промислових комплексів, а попит на них до 2025 року тільки зростатиме (+9,3% впродовж 5 років), так само як і на кваліфікованих професіоналів високого рівня (+7,0%), технічних службовців (+6,3%), представників базових професій (+5,2%) [18, с. 20-24].

Проблемою кадрового забезпечення залишається неспівпадіння освітнього рівня працівників та кваліфікації виконуваних ними робіт, низький рівень розвитку систем професійної підготовки та підвищення

кваліфікації на підприємствах, що не відповідає зростаючим компетентнісним вимогам ринку праці. В той же час, регіональні ринки праці великих промислових комплексів є активними, з високим рівнем затребуваності технічних фахівців, та саме тут виникає потреба у нових видах промислових професій, таких як фахівець з агромоделювання, оператор дрона, інженер-механізатор, геолог з 3D-моделювання родовищ природних ресурсів, GPS-менеджер, менеджер проектів відновлюваної енергетики, енергоаудитор, інженер сонячної електростанції, менеджер з експертизи інвестиційних проектів [19; 20].

Важливий внесок у розвиток економічного та соціального розвитку регіону має реалізація інвестиційних проектів та програм [21], основними джерелами яких виступають держаний бюджет (державний фонд регіонального розвитку, субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій та субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад) – 32,52%; місцеві бюджети – 50,66; кредитні ресурси – 1,44; державно-приватне партнерство – 0,12; інші джерела – 15,38%. Як бачимо, відсоток державно-приватного партнерства поки що дуже низький, що обумовлюється недостатнім використанням існуючих механізмів акумулювання фінансових ресурсів з приватних джерел, відсутністю достатнього досвіду та знань щодо застосування механізму приватно-державного партнерства [22].

Реалізація інвестиційних проектів створює передумови для оновлення і розвитку соціальної інфраструктури регіонів, оптимізації базової комунальної і соціально-культурної інфраструктури (насамперед, у рамках комплексної діяльності з поживлення процесів кластеризації сфери обслуговування населення і суб'єктів господарювання, стимулювання індустрії високотехнологічних послуг та капіталізації інноваційних активів, туризму і рекреації) [23]. Виконання проектів спільно із промисловими підприємствами регіону дозволяє підвищити рівень довіри до бренду роботодавця, збільшити зацікавленість у працевлаштуванні в галузі промисловості, покращити соціальну та економічну стабільність на локальному рівні.

Збільшенню ефективності впровадження регіональних стратегій розвитку сприяє такий показник, як соціальна згуртованість, що вимірюється у горизонтальному та вертикальному вимірах. Розрахований для східних регіонів України Індекс соціальної згуртованості та примирення ООН (USE) за 2018 рік показав, що по всіх областях спостерігається показник вище середнього, а також низький рівень відчуття соціального несприйняття [24; 25].

Як було відзначено вище, соціальні джерела розвитку промисловості можуть розглядатись як факторні чинники досягнення стійкого розвитку промисловості індивідуального, групового, кластерного та суспільно-значущого рівня. Узагальнена дія чинників за результатами проведеного аналізу наведена у таблиці.

Таблиця

Вплив чинників соціального потенціалу на досягнення стійкого розвитку промисловості регіону

Чинник	Причини виникнення	Результат впливу загальний	Вплив чинників соціального потенціалу
1	2	3	4
<i>Суспільно-значущі</i>			
Стагнація промисловості	Тривала криза, військова агресія	Послаблення національної економіки, втрата конкурентних позицій	Створення умов неминучості зміцнення соціальної взаємодії для подолання кризових явищ, пошуку нових напрямків розвитку, необхідності досягнення високого рівня згуртованості та довіри, що приведе до зменшення трансакційних витрат і підвищення конкуренто-спроможності промислового комплексу
Погіршення технологічної структури промисловості	Збільшення частки низькотехнологічних виробництв при суттєвому зменшенні середньо- та помірного – високотехнологічних	Втрата конкурентоздатності та позицій у світових і національних рейтингах	
Низька продуктивність промисловості	Зношеність обладнання, неефективність програм технологічного оновлення, неспроможність покрити витрати власними доходами	Незначний рівень приросту ВДВ та ВВП, падіння обсягів виробництва	
Висока залежність від імпорту засобів виробництва	Загальна залежність економіки країни від імпорту, відсутність внутрішньої пропозиції засобів виробництва	Гальмування інноваційних процесів, стримування розвитку машинобудування, економічна нестабільність	Розвиток міжгалузевої регіональної взаємодії на основі утворення стійких відносин довіри, підвищення якості продуктів за рахунок зростання рівня професійної компетентності фахівців
Малі обсяги витрат на науку та інновації	Брак фінансування інноваційної діяльності	Низька інноваційна активність промислових підприємств і нестача попиту на здобутки науки	Стимулювання розвитку інноваційних центрів та хабів у промислових регіонах з метою розробки передових технологій та продуктів
Високий рівень освіченості населення, доступу до професійних знань	Розвиненість сфери вищої та професійно-технічної освіти, високий рівень охоплення населення закладами освіти, промислова орієнтація підготовки фахівців	Високий рівень знань, умінь, навичок та креативності, інтелектуальна розвиненість робочої сили	Стійкі конкурентні переваги фахівців на ринку праці, наявність знань, умінь, навичок та компетенцій базового та професійного рівня, спроможність підвищувати рівень продуктивності праці та швидко навчатись
Розвиток системи державно-приватного партнерства	Реформа децентралізації, сприяння розвитку відносин соціального партнерства	Розвиток взаємовідносин довіри, зростання обсягів ресурсного забезпечення виробництва, зростання обсягу територіальних та громадських об'єднань	Сприяння розвитку соціальних мереж та утворення бізнес-асоціацій, налагодження співпраці, партнерських відносин, зміцнення соціальної інфраструктури

1	2	3	4
<i>Кластерні</i>			
Нестача доходів підприємств промисловості	Кризовий фінансовий стан багатьох великих підприємств, скорочення ринків збуту, неприбутковість	Обмеження у забезпеченні власним інвестиційним ресурсом	Сприяння зростанню прибутку підприємств комплексу, відтворення виробничого потенціалу
Низький рівень продуктивності праці	Низька заробітна плата, незадовільні умови праці, скорочення чисельності зайнятих	Посилення ризиків трудової еміграції, дефіцит робочої сили на ринку праці, низька мотивація та якість праці	Зростання рівня продуктивності праці через групову та соціальну взаємодію, зниження темпів трудової міграції
Несприятливий інвестиційний клімат	Незадовільний стан фінансового ринку та обмежена доступність кредитних ресурсів для позичальників	Гальмування розвитку індустріального бізнесу, нестача ресурсів на технологічні трансформації	Підвищення інвестиційної привабливості регіону, зростання обсягів приватних інвестицій, бізнес-партнерства
Невідповідність кадрового забезпечення потребам промисловості	Структурний дисбаланс ринку праці, невідповідність кваліфікації та професійних навичок вимогам робочих місць, низький попит на зайнятість в промисловості	Зниження продуктивності, втрата конкурентних позицій на ринку, погіршення якості бренду роботодавця	Забезпечення потреби у високопрофесійних фахівцях, зокрема за рахунок розвитку системи безперервного професійного навчання, сприяння нарощенню попиту на промислові вакансії
Незадовільний стан виробничої інфраструктури	Суттєва зношеність обладнання та засобів виробництва, низький рівень фінансування програм оновлення виробничої інфраструктури	Зниження продуктивності праці, незадоволеність умовами праці, зростання рівня небезпеки праці	Підвищення комфорту та якості умов праці, впровадження гнучких режимів праці, удосконалення виробничої інфраструктури на засадах партисипатизму
Якість соціального капіталу підприємств промисловості	Розвиток соціального капіталу підприємств промисловості, удосконалення систем управління персоналом, ефективна кадрова політика, зростання обсягів інвестицій у людський капітал	Підвищення рівня гідної праці, комфорту життя та добробуту населення промислового регіону	Усвідомлення значущості праці в галузі промисловості, покращення трудової поведінки та результатів праці, зростання показника гідної праці, рівня задоволеності працею, мотивації праці, покращення бренду роботодавця, зниження плинності промислового персоналу, покращення якості корпоративної культури
Підвищення обсягів соціального забезпечення	Усвідомлення провідної ролі розвитку людського капіталу у забезпеченні конкурентоспроможності	Зростання рівня задоволеності працею, лояльності, вмотивованості	Зростання рівня задоволеності працею, лояльності, вмотивованості
Високий рівень інтегрального індексу людського розвитку	Ефект «територіальної централізації виробництва», міцний соціально-економічний потенціал	Соціально-економічна стійкість підприємств промислового комплексу, розвиток людського потенціалу	Формування майбутніх можливостей розвитку промисловості та регіону, набуття стійких конкурентних переваг
Активні регіональні ринки праці великих промислових комплексів	Наявність постійного руху сфери зайнятості в промисловому секторі	Доступність ресурсів праці промислового спрямування з різною якістю підготовки та кваліфікації	Підвищення якості праці, оновлення професійних компетенцій та навичок, розширення профілю посад, міжсуб'єктний ауторсинг
Розвиток соціальної та оптимізація базової комунальної і соціально-культурної інфраструктури	Реалізація програм стратегічного розвитку регіонів, перерозподіл ресурсів, наявність грантового та партнерського фінансування	Підвищення якості життя та добробуту населення, комфорту проживання, рівня громадянської свідомості та довіри	Зміцнення партнерських відносин, зростання показника стабільності, зниження рівня міграції, підвищення комфорту та якості життя
<i>Групові і індивідуальні</i>			
Рівень соціальної згуртованості і співпричетності	Розвиток соціального патерналізму, утворення тісних соціальних зв'язків, трудової і соціальної згуртованості	Зміцнення соціальних зв'язків, зростання рівня довірчих відносин, групової та громадянської відповідальності, готовність до діалогу	Зниження показників соціальної та гендерної нерівності, покращення соціально-психологічного клімату, встановлення дружніх відносин, зниження показників самоізоляції та відторгнення
Зростання рівня самоосвіти та запитів на професійне удосконалення	Розвиток цифрових технологій та доступності методів дистанційної освіти, зростання запитів на якісні знання та практикоорієнтоване навчання	Розвиток малого та середнього підприємництва, зростання рівня доходів, підвищення рівня креативності, удосконалення існуючих технологій та створення нових продуктів	Зростання рівня та якості соціального капіталу підприємств, зміцнення інтелектуального рівня, збільшення пропозиції висококваліфікованої робочої сили для високотехнологічних галузей

Складено автором.

Як бачимо, використання соціальних джерел та можливостей розвитку дозволяє досягти зміцнення соціальної взаємодії для подолання кризових явищ та пошуку нових напрямків розвитку, розуміння необхідності досягнення високого рівня згуртованості та довіри, що приведе до зменшення трансакційних витрат і підвищення конкурентоспроможності промисловості регіону, зростання рівня прибутку, нарощення про-

дуктивності праці та зміцнення можливостей соціального партнерства, усвідомлення значущості праці в галузі промисловості, покращення трудової поведінки та результатів праці, зростання показника гідної праці, рівня задоволеності працею тощо.

Висновки. Аналіз регіонального розвитку сфери промисловості дозволив визначити, що регіональна структура економіки в Україні пройшла тривалий

шлях формування та між існуючими територіальними одиницями утворились стійкі форми взаємодії. Наявний природньо-ресурсний та аграрний потенціали, геостратегічне розташування, потужний людський капітал та високий рівень економічної ефективності дозволили сформувати міцну базу розвитку промислового комплексу економічно активних регіонів, спроможних утримувати свої лідерські позиції тривалий період та на перспективу. З іншого боку, проблемою залишається неспроможність конвертувати наявні ресурси та переваги у можливість збалансованого розвитку, незважаючи на реформу децентралізації, розширення автономій локальних та регіональних інститутів, перерозподіл ресурсного забезпечення, посилення конкурентного середовища та доступу до міжнародних ринків, що зміщує увагу до можливостей використання соціальних джерел розвитку промисловості за рахунок сприяння виникненню і формуванню взаємовідносин довіри, інтенсифікації соціальних зв'язків, розуміння, підтримки і досягнення спільних цілей, розвитку соціально-економічних відносин окремих бізнес-систем на засадах довіри, співпраці і взаємодопомоги.

Список використаних джерел

1. Антонюк В.П. Соціальний потенціал сталого розвитку та вимоги до особистого чинника виробництва. URL: <https://core.ac.uk/reader/32607452>.
2. Васильєва Н.Ф., Кавура В.Л. Машинобудування як матеріально-технічна основа неопіндустріальної економіки України. *Економіка промисловості*. 2014. № 4(68). С. 88–96.
3. Геєць В.М. Інституційна обумовленість ендогенізації економічного розвитку. *Журнал Європейської економіки*. 2018. Том 17. №2(65). С. 155-166.
4. Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональний аспект (колект. монограф.) / за ред. Е.М. Лібанової ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. К., 2015. 356 с.
5. Мартинюк О.С. Стан і перспективи розвитку промислового комплексу України. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. №5. С. 134-138.
6. Пирог О.В. Адаптація структури національної економіки України до вимог постіндустріального суспільства. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/>.
7. Шаульська Л. В., Карпенко А.В. Соціальна політика як передумова розвитку інтелектуальних складових людського потенціалу. *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку*. 2018. Вип. 2. С. 33-44. doi: <https://doi.org/10.26661/2522-1566-2018-2/04-04>
8. Michael Collins (2015). Debunking the Post-Industrial Myth. URL: <https://www.industryweek.com/public-policy/debunking-post-industrial-myth>.
9. Rob Hand, Ruediger Eichin, Reiner Bildmayer, and Stephanie Overby (2015). A New Industrial Revolution: The Innovation Economy and Manufacturing. *Digitalist magazine*. URL: <https://www.digitalistmag.com/executive-research/new-industrial-revolution-innovation-economy-manufacturing>.
10. Kostyantyn Nesvit (2019). The social potential of industry as a dominant factor in achieving economic sustainability. *Social and labour relations: theory and practice*, 9(1), 59-70. doi: 10.21511/slrtp.9(1).2019.06
11. Україна в цифрах 2018. *Державний комітет статистики України*, 2019. 45 с.
12. Збірник статистики підприємництва в Україні: 2018. *ОЕСР*, 2019. 42 с.

13. The Readiness for the Future of Production Report 2018 / World Economic Forum. 91-93 route de la Capite CH-1223 Cologny. Geneva, Switzerland. URL: http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf.
14. Впровадження інновацій на промислових підприємствах. Державний комітет статистики України. 2019. 28 с.
15. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. 2019. 89 с.
16. Статистичний збірник «Регіони України» 2018. Державний комітет статистики України. 2018. Ч.2. 682 с.
17. Регіональний людський розвиток. Статистичний збірник. Державний комітет статистики України. 2018. 72 с.
28. Аналітичний звіт щодо професійно-кваліфікаційного прогнозування в Україні: робочий проект для обговорення. ETF, Київ, 2017. 62 с.
19. Оцінка попиту на професії, які затребувані на ринку праці. Результати дослідження в рамках проекту «Економічне та соціальне відновлення Донбасу». Київ, 2015. URL: http://kiis.com.ua/materials/pr/20151230_PROON/Report_Employment_KIIS_final_ukr.pdf.
20. ТОП-10 новых профессий в украинской промышленности. URL: <https://job.gorod.dp.ua/news/136871>.
21. Вишневецький В. П., Єгоров І. Ю., Лященко В. І., Антонюк В. П., Князев С. І., Підоричева І. Ю., Ковчуга Л. І. До питання про стратегію інноваційного розвитку України або якою має бути стратегія інноваційного розвитку України. *Вісник економічної науки України*. 2018. №2(32). С. 183-197.
22. Звіт про результати моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики у 2018 році. Міністерство розвитку громад та територій України, 2019. 59 с.
23. Лариса Г. Богуш. Соціальна інфраструктура об'єднаних громад України: підходи до розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №9 (183). С. 172-183.
24. Бондаренко М., Бабенко С., Боровський С. Соціальна згуртованість в Україні (досвід аплікації методики Bertelsmann Stiftung до даних європейського соціального дослідження). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія*. 1(8). 2017. С.58-65. doi: <http://dx.doi.org/10.17721/2413-7979/8.10>
25. Індекс соціальної згуртованості і примирення ООН для східної України. Соціальна згуртованість і почуття співпричетності. URL: https://www.scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/13/SocialConnect-ednessAndBelonging_UKR.pdf.

References

1. Antonyuk V.P. (2012). Socialnyj potencial stalogo rozvytku ta vymogy do osobystogo chynnyka vyrobnyctva [Social potential of sustainable development and requirements to personal factor of production]. Retrieved from <https://core.ac.uk/reader/32607452> [in Ukrainian].
2. Vasylieva N.F., Kavura V.L. (2014). Mashynobuduvannia yak materialno-tekhnichna osnova neopindustrialnoi ekonomiky Ukrainy [Mechanical engineering as a material and technical basis of the neo-industrial economy of Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 4(68), pp. 88–96 [in Ukrainian].
3. Heiets V.M. (2018). Instytutsiina obumovlenist endohenizatsii ekonomichnoho rozvytku [Institutional sum-

mation of the endogenization of economic development]. *Zhurnal Yevropeiskoi ekonomiky*, no. 2(65), pp. 155-166 [in Ukrainian].

4. Libanova E.M. ta in. (2015). Liudskiy rozvytok v Ukraini. Modernizatsiia sotsialnoi polityky: rehionalnyi aspekt (kolektyvna monohrafiia) [Human development in Ukraine. Modernization of social policy: regional dimension]. Kyiv: In-t demografii ta sotsialnykh doslidzhen im. M.V. Ptukhy NAN Ukrainy [in Ukrainian].

5. Martyniuk O.S. (2013). Stan i perspektyvy rozvytku promyslovoho kompleksu Ukrainy [State and prospects of development of the industrial complex of Ukraine]. *Finansy, banky, investytsii*, no. 5, pp. 134-138 [in Ukrainian].

6. Pyroh O.V. Adaptatsiia struktury natsionalnoi ekonomiky Ukrainy do vymoh postindustrialnoho suspilstva [Adaptation of the structure of the national economy of Ukraine to the requirements of post-industrial society]. Retrieved from <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/> [in Ukrainian]

7. Shaulska L. V., Karpenko A.V. (2018). Sotsialna polityka yak peredumova rozvytku intelektualnykh skladovykh liudskoho potentsialu [Social policy as a prerequisite for the development of the intellectual dimensions of human development]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo: trendy rozvytku*, no. 2, pp. 33-44 [in Ukrainian]. doi: <https://doi.org/10.26661/2522-1566-2018-2/04-04>

8. Michael Collins (2015). Debunking the Post-Industrial Myth. Retrieved from <https://www.industryweek.com/public-policy/debunking-post-industrial-myth>

9. Rob Hand, Ruediger Eichin, Reiner Bildmayer, and Stephanie Overby (2015). A New Industrial Revolution: The Innovation Economy and Manufacturing. Digitalist magazine. Retrieved from <https://www.digitalistmag.com/executive-research/new-industrial-revolution-innovation-economy-manufacturing>

10. Kostyantyn Nesvit (2019). The social potential of industry as a dominant factor in achieving economic sustainability. *Social and labour relations: theory and practice*, no. 9(1), pp. 59-70. doi: 10.21511/slrrp.9(1).2019.06

11. Ukraina v tsyfrakh 2018 [Ukraine in figures 2018]. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. 2019. 45 p. [in Ukrainian].

12. Zbirnyk statystyky pidpriemnytstva v Ukraini: 2018 [Collection of business statistics in Ukraine: 2018]. OESR, 2019, 42 p. [in Ukrainian].

13. The Readiness for the Future of Production Report 2018 / World Economic Forum. 91-93 route de la Capite CH-1223 Cologny. Geneva, Switzerland. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf.

14. Vprovadzhennia innovatsii na promyslovykh pidpriemstvakh [Introduction of innovations at industrial enterprises]. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy, 2019. 28 p. [in Ukrainian].

15. Monitorynh sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv za 2018 rik [Monitoring of socio-economic development of regions for 2018]. Ministerstvo rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy. 2019. 89 p. [in Ukrainian].

16. Statystychnyi zbirnyk «Rehiony Ukrainy» 2018 [Statistical collection «Regions of Ukraine» 2018].

Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. 2018. 682 p. [in Ukrainian].

17. Rehionalnyi liudskiy rozvytok. Statystychnyi zbirnyk [Regional human development. Statistical collection]. Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy, 2018. 72 p.

18. Analitichnyj zvit shhodo profesijno-kvalifikacijnoho prognozuvannya v Ukraini: robochij proekt dlya obgovorennia [Analytical report on vocational qualification forecasting in Ukraine: working draft for discussion]. ETF, Kyiv, 2017. 62 p.

19. Otsinka popytu na profesii, yaki zatrebuvani na rynku pratsi. Rezultaty doslidzhennia v ramkakh proektu «Ekonomichne ta sotsialne vidnovlennia Donbasu» [Estimation of demand for professions in demand in the labor market. Results of the research within the framework of the project "Economic and Social Recovery of Donbass"]. Retrieved from http://kiis.com.ua/materials/pr/20151230_PROON_Report_Employment_KIIS_final_ukr.pdf [in Ukrainian].

20. TOP-10 novykh profesij v ukrainskoj promishlennosti [Top 10 new professions in the Ukrainian industry]. Retrieved from <https://job.gorod.dp.ua/news/136871> [in Russian].

21. Vyshnevskiy V. P., Yehorov I. Yu., Liashenko V. I., Antoniuk V. P., Kniaziev S. I., Pidorycheva I. Yu., Kovchuha L. I. (2018). Do pytannia pro stratehiu innovatsiinoho rozvytku ukrainy abo Yakoiu maie buty stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy [To the question of the strategy of innovative development of Ukraine or What the strategy of innovative development of Ukraine should be]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 2(32), pp. 183-197 [in Ukrainian].

22. Zvit pro rezultaty monitorynhu ta otsinky rezultatyvnosti realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky u 2018 rotsi [Report on the results of monitoring and evaluation of the performance of the implementation of national regional policy in 2018.]. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy, 2019. 59 p. [in Ukrainian].

23. Larysa H. Bohush. (2016). Sotsialna infrastruktura obiednanykh hromad Ukrainy: pidkhody do rozvytku [Social Infrastructure of the United Communities of Ukraine: Approaches to Development]. *Aktalni problemy ekonomiky*, 9(183), pp. 172-183 [in Ukrainian].

24. Bondarenko M., Babenko S., Borovskiy S. (2017). Sotsialna zghurtovanist v Ukraini (dosvid aplikatsii metody Bertelsmann Stiftung do danykh yevropeiskoho sotsialnoho doslidzhennia) [Social cohesion in Ukraine (experience of applying the Bertelsmann Stiftung method to European social survey data)]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Sotsiologhiia*, no. 1(18), pp. 58-65 [in Ukrainian]. doi: <http://dx.doi.org/10.17721/2413-7979/8.10>

25. Indeks sotsialnoi zghurtovanosti i prymyrennia OON dlia skhidnoi Ukrainy. Sotsialna zghurtovanist i pochuttia spivprychetnosti [UN Cohesion and Reconciliation Index for Eastern Ukraine. Social cohesion and sense of ownership]. Retrieved from https://www.scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/13/SocialConnectednessAndBelonging_UKR.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.11.2019
Прийнято до друку 19.12.2019

Формат цитування:

Несвіт К. В. Соціальні чинники стійкого розвитку промисловості регіону. *Вісник економічної науки України*. 2019. № 2 (37). С. 56-62. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).56-62](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).56-62)

Nesvit K. V. (2019). Social factors of sustainable development of the industrial area. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (37), pp. 56-62. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2\(37\).56-62](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2019.2(37).56-62)